
Marco Polo vs. Jacme Alaric

Autor:

Data de publicació: 23-06-2006

La llegenda diu que el llibre dels viatges del Marco Polo fou escrit per ell mateix (o bé contada per ell a l'escriptor Rustichello) a la presó de Gènova el 1298. En la famosa narració dels seus viatges, aquest va viatjar a la Xina el 1271 amb el seu pare també mercader (curiosament coincidint en les dates amb l'ambaixada enviada pel rei en Jacme tal i com es pot llegir en un article del Sr. Manel Capdevila que apareix en aquest mateix web, està documentat que el rei en Jacme havia enviat un ambaixador a la Xina i havia rebut una ambaixada del gran Ca pels voltants del 1270.

Ambaixada catalana a la cort del Gran Ca mongol a la mateixa època de Marco Polo

En el tema de Marco Polo ens trobem més davant d'una llegenda que d'altra cosa. Algún estudiós s'ha basat en el llibre escrit pel Sr. John Larner. M'agradaria afegir-hi la informació que sobre Marco Polo es pot trobar en el llibre del Sr. Frances Wood: Va anar Marco Polo realment a la Xina?

El Sr. Frances Wood és cap del departament de xinès de la British Library i ja fa temps que el Sr. Wood trobava estrany que no trobés ni rastre d'un visitant venecià com Marco Polo en els ben proveïts arxius xinesos de l'època. L'estranyesa ve pel fet de que els buròcrates xinesos tenen merescuda fama de recollir nombrosa documentació sobre la presència de molts occidentals. Al Sr. Wood li sembla poc probable que si realment el Marco Polo hagués servit com emissari especial al gran Ca (Kahn), aleshores que la seva presència no aparegui documentada.

La llegenda diu que el llibre dels viatges del Marco Polo fou escrit per ell mateix (o bé contada per ell a l'escriptor Rustichello) a la presó de Gènova el 1298. En la famosa narració dels seus viatges, aquest va viatjar a la Xina el 1271 amb el seu pare també mercader (curiosament coincidint en les dates amb l'ambaixada enviada pel rei en Jacme tal i com es pot llegir en un article del Sr. Manel Capdevila que apareix en aquest mateix web, està documentat que el rei en Jacme havia enviat un ambaixador a la Xina i havia rebut una ambaixada del gran Ca pels voltants del 1270. A més són molt interessants i aclaridors tant els comentaris sobre la pólvora com sobre el paper que apareixen en aquest article).

A la Xina, el viatger va conèixer al gran emperador Qubilai Khan i aquest impressionat pel visitant, el nomena el seu emissari especial, enviant-lo en diferents missions per diverses províncies xineses.

El Sr. Frances Wood utilitzant mètodes d'investigació històrica que veurem més endavant, arriba a la conclusió de que si el Marco Polo realment va existir, aleshores que mai va ser a la Xina i que la seva narració podia haver-se basat en guies escrites sobre la Xina procedents de Pèrsia o Aràbia, que podien perfectament haver arribat a mans d'una família de mercaders com la de Marco Polo.

Els mètodes de recerca que utilitza el Sr. Wood no són ni l'ADN ni el 14C sinó la lògica i el sentit comú en temes de tan marcat sentit cultural com són la gastronomia o la cal·ligrafia.

En la narració dels viatges del Marco Polo, mai es fa cap referència al costum de beure te (aleshores desconegut a Europa), a pesar de que en la narració es comenten àmpliament les diferents varietats dels "famosos" vins xinesos.

En la narració dels famosos viatges tampoc s'esmenta cap vegada l'ús de palets per menjar, essent aquesta una de les més òbvies diferències respecte a Europa.

Tampoc hi apareix cap referència a la cal·ligrafia xinesa, quan és evidentíssima la diferència abismal tant estètica com conceptual respecte l'alfabet romà vigent a Europa.

És del tot inversemblant que aquests "detallets" poguessin passar desapercebuts per un viager cultivat i refinat com

havia de ser el “fabulat” Marco Polo.

El segle XIII, Catalunya ja és una potència de gran abast polític i comercial. El prestigi del rei Jaume I és tan gran que arriba fins a l'Orient. El gran Khan dels mongols l'escull per cercar un apropament Orient-Occident i en Jaume I estableix les primeres ambaixades a l'Orient, és l'inici d'una llarga sèrie de contactes dels catalans amb l'orient llunyà que, abans que en Marco Polo, durien a la nostra nació a ser coneguda i respectada d'un extrem a l'altre de tot el món conegut.

Jaume I esdevé l'interlocutor principal entre Orient i Occident

El rei català descendeix de la casa imperial de Bizanci. En Jaume I i Miquel VIII Paleòleg de Constantinoble eren parents. Ambdós tenien un avantpassat comú: l'emperador de Bizanci Joan II Commè, la néta del qual, Eudòxia Commè, va ser l'àvia materna del rei Jaume I.

Els mongols i Bizanci tenien una aliança. Antigament els tractats es signaven a cop de boda. L'emperador Miquel VIII Paleòleg havia casat a la seva filla amb el khan Abaga, que des de Pèrsia governava el khanat amb els territoris que avui coneixem com l'Iran, l'Iraq, l'Afganistan, el Turkmenistan, Armènia, l'Azerbaidjan, Geòrgia, Turquia i l'oest del Pakistan.

Donades aquestes circumstàncies geopolítiques, en Jaume I es converteix en el gran mediador entre l'imperi Bizantí i el regne de França i el Papat. La confederació catalana-aragonesa esdevé el centre del món, amb privilegis de comerç escampats per tot arreu. El desplegament dels consolats de mar catalans avui dia encara meravella i sorprèn a estudiosos de tot el món .

Per tot plegat, l'Abaga khan envia ambaixadors a la cort catalana l'any 1267 amb una proposta històrica...

Abaga khan a cavall

El primer ambaixador europeu al khanat mongol és Jaume Alaric

El febrer de 1267 arriben a Perpinyà dos ambaixadors tàrtars del khan mongol Abaga en missió diplomàtica, amb regals per al rei i l'infant Pere, com ara joies, vestits i armes i la proposta de formar una aliança poderosa que anés més enllà de l'àmbit comercial. L'Abaga khan sol·licita l'ajut dels catalans per combatre els mamelucs d'Egipte i Síria que li estaven fent la guitza a les seves fronteres amb els musulmans. Segons relata el propi rei al Llibre dels fets, aquesta ambaixada del rei dels tarters l'omple d'orgull.

Jaume Alaric (Jacme d'Alarig, Jaume Alarich), natural de Perpinyà, havia exercit com a batlle del rei a Almenara (avui dia Almenar, comarca del Segrià). Ell és l'escollit pel rei per acompanyar als enviats mongols a tractar en nom seu amb el gran khan. El dota de totes les cartes i credencials diplomàtiques.

Després d'entrevistar-se amb el Papa, Jaume Alaric accepta portar una missiva del pontífex adreçada a l'Abaga khan i cap a Pèrsia que falta gent... Acompanyat dels ambaixadors mongols desembarquen a Acre, recorren el regne croat de Jerusalem, Armènia i, després d'una llarga travessa, arriben a la cort del Gran Khan a Pèrsia. Durant més d'un any, com a plenipotenciari de la Corona catalana-aragonesa tracta directament amb l'Abaga khan i aprofita per fer un reconeixement del khanat, mentre Abaga atén alguna guerra per l'imperi.

El retorn d'en Jaume Alaric és tot un esdeveniment històric

El desembre de 1268 retorna n'Alaric de la seva missió diplomàtica acompanyat de dos emissaris del Gran Khan, amb un missatge de gran transcendència, l'Abaga khan accepta l'aliança amb al rei Jaume I en la Croada a Terra Santa. Aquest retorn gaudeix d'un gran ressò al Principat com ho demostren els dos il·lustres funcionaris mongols esculpits a un dels capitells del claustre del monestir de Ripoll.

Claustre del monestir de Santa Maria de Ripoll

El Nadal de 1268 el rei Jaume I es troba a Toledo per assistir a la primera missa del seu fill l'arquebisbe Sanç, acompanyat, entre d'altres, pel seu gendre el rei Alfons X de Castella. És en aquesta ciutat castellana que rep el correu del seu ambaixador que li demana audiència des de València. El mateix rei ho explica en la seva crònica del Llibre dels fets:

“E quan venc al vuitè dia que hi haguem estat, vengnos missatge que Jacme d'Alarig, qui era nostre e nos l'haviem enviat al rei dels tartres, que era vengut de lla e que ens aportava bon missatge. E ab ell venien dos tartres, honrats hòmens mas la u era pus honrat e havia major poder.”

Per descomptat, que el seu gendre, el rei Alfons X, tot un mestretites hispànic li desaconsella fer cas del Gran Khan, tot practicant allò tant tradicional a la seva terra que és mirar-se el melic i desconfiar de l'exterior. En Jaume I ho explica, amb certa sorna:

“...ens digué que aquella gent era molt falsa, per la qual cosa tenia temor que, quan nós fóssim allà, ells no ens complissin aquelles paraules que ens enviaren a dir, perquè el fet era molt gran...però ell no ens ho podia aconsellar de cap manera.”

L'endemà mateix, el rei abandona Toledo per anar a València a rebre els emissaris de l'Abaga khan, conscient que és l'únic rei d'occident que pactarà una gran aliança amb Orient per realitzar una croada conjunta a la conquesta del Sant Sepulcre.

“Que era cosa vera i certa que el fet era gran, i cap rei que fos deçà el mar no tingué paria ne amor amb aquells tàrtars: l'una, que de poc temps ençà havia començat llur poder; l'altra, que ells no enviaren mai cap missatge a cap rei de cristians, perquè tinguessin llur amor, fora de nós. I puix que a nós havien enviat missatge senyaladament, entre els altres, semblava obra de Déu, que ell volia encomanar això a nós, que nós ho féssim; i puix que ell ho volia, nós, ni per respecte ni per temor de la nostra persona ni per molt que ens hagués de costar, no li defugiríem que nós aquesta cosa no provéssim amb tot el nostre poder.”

Un cop a València, el rei català rep els ambaixadors:

“E nós que érem en ualencia uench-nos Jacme Alarich ab los tartres e altre missatge de Grècia que y havia, e dixeren-nos de part del gran cha, qui era Rei dels tartres, que ell hauia cor e volentat d'ajudar-nos, e que venguéssim a alayas o en altre loc e que ell eixiria a nós, e per sa terra trobaríem ço que mester auríem e així poríem ab ells ensems

conquerir lo Sepulcre. E deïa que ell nos bastaria de “genys”, e ens bastaria de conduit. E dix-nos l'altre missatge de Paliologo, emperador dels grechs, que ell nos enviaria per mar conduit.”

De com va anar aquella Croada, això, amics meus, són figues d'un altre paner...

El Llibre de les Meravelles de Marco Polo podria estar inspirat realment en la persona de Jaume Alaric. Cada cop són més els autors que posen en qüestió el personatge de Marco Polo i defineixen el Llibre de les Meravelles com una crònica mal traduïda dels afers diplomàtics del català Jaume Alaric. Mentre que dels viatges de Marco Polo no es troba cap prova fefaent, les cròniques de l'època sí que registren l'activitat de l'ambaixador del rei Jaume I. Les coincidències són impressionants:

Marco Polo viatja amb dos acompanyants, el seu pare i el seu oncle i en Jaume Alaric ho fa acompanyat per dos emissaris mongols. Els Polo tornen del seu viatge a Orient cap al 1269 i realitzen el següent viatge després de ser rebuts pel Papa, ves quina casualitat que el nostre Alaric després de portar la resposta del Gran Khan al Sant Pare, se'n torna cap Orient en l'expedició dels croats a Terra Santa. A banda d'altres descripcions i detalls sobre el personatge, que sempre són més coincidents amb els afers propis d'un ambaixador amb interessos d'estat que amb els propis d'un mercader.

L'Aliança francomongola o entente franco-mongol[1] va ser el conjunt de diversos esforços diplomàtics entre les corts d'Europa i l'Imperi mongol i l'Il-khanat en el segon terç del segle XIII i principis del segle XIV.[2] Van aliar-se els mongols budistes i els estats Croats contra els mamelucs musulmans, el seu enemic comú, encara que durant un temps limitat. El canvi de polítiques a l'Orient Mitjà va segellar la seva fi.[3]

Hi va haver nombrosos intercanvis de cartes, presents i emissaris entre els mongols i els europeus, així com ofertes per a diversos tipus de cooperació. Pocs d'aquests intents van resultar concretats, tot i que hi va haver unes poques accions militars coordinades. Els èxits més importants van ocórrer el 1260, quan gairebé tots els estats musulmans a Síria van ser conquerits per les forces mongoles, del Regne d'Armènia Menor, el principat d'Antioquia i el Comtat de Trípoli.[4] Per motius interns els mongols es van haver de retirar i els croats van signar un tractat de pau amb els mamelucs, permetent-los obtenir un dels seus grans èxits davant els mongols a la batalla d'Ayn Jalut.

Els mongols van envair Síria un altre cop entre 1281 i 1312, de vegades en aliança amb els cristians que no saber van aprofitar l'oportunitat, enviant les seves forces mesos després, dificultant accions en conjunt. Al final, els intents d'aliança van donar poc fruit, i tot va acabar amb la conquesta dels mamelucs de tota Palestina i l'evacuació el 1303 dels mongols i francs de Síria i Palestina.

Cristianisme entre els mongols

L'il-khan Hulagu, aliat dels cristians

Generalment, els mongols van ser tolerants amb gairebé totes les religions, i normalment practicaven diverses religions al mateix temps, encara que durant el segle XIII el xamanisme, el budisme i el cristianisme eren les més populars. Quan

Temüjin, un xamanista que més tard seria coronat com Genghis Khan, va signar el Conveni de Bajluna amb 17 de les seves companyies, diverses d'elles eren cristianes. Diverses tribus mongoles, com la de kerait, la merkit i la naiman eren cristianes nestorianes. Tots els fills de Genghis Khan van tenir esposes cristianes, que quan els homes eren lluny de Mongòlia combatent, prenien el comandament de l'imperi. Sota Mongka, un nét de Gengis Kan, la principal influència religiosa l'exercien els nestorians. Mongka probablement va rebre el baptisme d'un sacerdot armeni, encara que ell era budista.

Altres mongols, com Berke, un altre nét de Genghis Khan, afavorien l'islam, causant guerres amb altres khanats mongols. No obstant això, al segle XIII l'Il-khanat tenia excel·lents relacions amb els cristians. Un altre nét de Genghis Khan anomenat Hulagu, encara que era xamanista, sempre va ser tolerant amb els cristians, ja que la seva mare, la seva dona, i diversos dels seus més propers col·laboradors eren cristians. Quan va envair Síria, Hulagu va acceptar la petició de la seva dona, que li va demanar que no atacés els cristians. Les aliances matrimonials amb les potències europees també van tenir lloc, el 1265 el fill de Hulagu, Abaqa, que era budista, es va casar amb Maria Paleologina, filla de l'emperador bizantí Miquel VIII Paleòleg.

Primers contactes (1209-1244)

Gengis Khan (1162-1227).

Entre els europeus, hi havia hagut rumors que un gran aliat cristià vindria "des de l'est" ". Aquests rumors circulaven en temps de la Cinquena Croada, i van cobrar popularitat després de la derrota dels cristians. Això va resultar en la creació d'una figura llegendària coneguda com a Preste Joan. La llegenda va créixer quan persones que van venir del llunyà orient van ser rebudes amb honors pensant que eren els herois cristians que vindrien a salvar la cristiandat. Per exemple, el 1210 van arribar a Europa notícies de les batalles del mongol Kuchlug, líder de la cristiana tribu Naiman, contra el poderós Imperi corasmi. A Europa, circulaven rumors que Kuchlug era el mític Preste Joan, i que estava combatent als musulmans a l'est.

Durant la Cinquena Croada, després d'un breu control de la ciutat, mentre els croats fracassaven en el setge de Damietta el 1221, els rumors del Preste Joan reapareixien amb les notícies de les invasions de Pèrsia i Transoxiana per Gengis Khan, que seria el Preste Joan o un dels seus descendents. Fins i tot el papa Honori III declararia el 1224 : "forces des de l'est vénen per rescatar la "Terra Santa ".

El 1120, els mongols van envair Pèrsia, destruint l'Imperi corasmi (part de les tropes supervivents es van traslladar a Egipte, prenent en el camí, Jerusalem als cristians). Però Gengis Khan va tornar a Mongòlia, i Pèrsia va ser reconquerida pels musulmans. El 1231, una armada mongola molt més gran va arribar a Pèrsia sota el comandament del general Chormaqan, que va governar Pèrsia de 1231 a 1241. El 1242, Baichu va envair el Regne seljúcida governat per Kaikosru. La conquesta mongola va ser vista com molt positiva, ja que havien eliminat a un enemic de la cristiandat.

Genghis Khan va morir el 1227, i el seu Imperi va ser dividit en 4 Kanats, per als seus 4 fills. La secció nord, coneguda com a Horda d'Or va començar a envair Europa via Polònia i Hongria. La secció sud-oest, coneguda com Il-khanat, sota el comandament de Hulagu Kan, va continuar avançant cap a Pèrsia i Terra Santa. Geòrgia, que era un regne cristià, va ser atacada diverses vegades començant el 1220, i el 1243 la reina Rusudan es va rendir oficialment als mongols, convertint Geòrgia en un Estat vassall. Aquesta va ser una pràctica comuna de l'Imperi mongol: quan conquerien nous territoris, absorbien a la població i als guerrers a l'armada mongola, que després usarien per expandir l'Imperi.

Contactes del Papa amb els mongols

El Papa Innocenci IV va enviar enviats a Mongòlia amb el propòsit de convertir els mongols al Cristianisme.

La invasió mongola d'Europa va acabar el 1242 amb la mort del Gran Khan Ogedei, successor de Genghis Khan. No obstant això, les invasions mongoles a l'oest van desplaçar als corasmis cap a Egipte, els quals van prendre Jerusalem al seu pas el 1244. Això va causar que els reis cristians prepararessin una nova croada, decidida el juny de 1245 pel Papa Innocenci IV al primer Concili de Lió, i va fer reviure les esperances que els mongols, que tanta destrucció havien portat l'Islam, es convertiren en Cristians i en aliats de la Cristiandat

En 1245, el Papa Innocenci IV va enviar al Franciscà Giovanni da Pian de Carpin a l'"Emperador dels Tàtars". Aquest missatge va inaugurar el que seria un patró regular en les comunicacions entre els mongols i els Cristians[5] El Papa Innocenci li demanava que es convertís en Cristià i que parés les invasions a Europa. El nou Gran Khan, Guyuk, li va respondre al Papa que anés a Mongòlia a prestar-li homenatge.[6]

«

Tu has de dir amb un cor sincer: "Serem els teus súbdits; et donarem la nostra força". Tu, en persona, hauràs venir amb tots els teus reis, sense excepció, a rendir homenatge i a prestar servei. Només així admetrem la teva submissió. I si no segueixes l'ordre de Déu, et coneixerem com el nostre enemic.

»

— Carta del Gran Khan Guyuk al papa Innocenci IV.

Aquest patró es va repetir una vegada i una altra durant les següents dècades. El 1245 Innocenci va enviar un altre missatger, el dominic Ascelin de Llombardia, a través d'una altra ruta, amb cartes per al Gran Khan. Aquest missatger es va trobar amb el comandant mongol Baichu prop del mar Caspi el 1247. Baichu, que tenia plans de conquerir Bagdad, va respondre positivament a la possibilitat d'una aliança, i va enviar missatgers a Roma, on van estar durant gairebé un any. Ells es van trobar amb el Papa Innocenci, que una altra vegada va demanar que detinguessin la matança de Cristians.[6]

El 1260 Hülegü, el primer il-khan de Pèrsia va intentar la conquesta de Síria, i va entrar a Alep i Damasc, abandonades pels seus defensors però va haver de tornar a Pèrsia per la mort de Mongke. Els mamelucs van demanar ajuda militar contra els mongols als barons d'Acre, tot i ser els seus enemics tradicionals, però en reconèixer als mongols com l'amenaça més immediata, els croats van optar per una neutralitat prudent,[7] acordant que els mamelucs podien dirigir-se al nord a través dels territoris croats sense ser molestats i acampar a prop d'Acre, i l'exèrcit que va deixar a Síria va patir la primera gran derrota contra els mamelucs a la batalla d'Ayn Jalut el 3 de setembre de 1260.

Setena Croada: Sant Lluís i els mongols

Article principal: Setena Croada

Estàtua de Lluís IX de França a Saint Chapelle, París.

Lluís IX de França, també anomenat Sant Lluís, intercanviar una sèrie de cartes amb el líder mongol[8] i va participar en les croades dues vegades, una el 1248 i una altra el 1270.

Els seus contactes amb els mongols van començar el 1248 amb la Setena Croada. Després de desembarcar a Xipre, Lluís es va entrevistar el 20 de desembre de 1248 després d'enviar dos ambaixadors als mongols anomenats Marc i David, que li van entregar cartes d'Elijigidei, el governador mongol d'Armènia i Pèrsia.[9] L'historiador medieval Jean de Joinville parla així sobre aquests fets:

«
Mentre el rei estava a Xipre, el Gran Rei dels Tàtars li va enviar missatgers a ell, saludant-cortesia, i dient-li, entre altres coses, que estava a punt per ajudar-lo en la conquesta de Terra Santa per treure-li Jerusalem als Sarraïns. El rei va rebre de bona manera això, i li va respondre enviant-li missatgers a Mongòlia, que li portaven un present: una botiga en forma de capella, i per tractar de convertir al rei al cristianisme, va adornar la botiga amb imatges de la Mare de Déu i d'altres punts del nostre credo. Aquestes coses les van portar al kan mongol dos frares predicadores, que sabien àrab, per ensenyar-li en què hauria de creure .
»

— ., " The Memoirs of the Lord of Joinville ", Chap. V, Jean de Joinville

Novena Croada

Article principal: Novena Croada

Després del Tractat de Viterbo el 1267, el papa Climent IV i Jaume el Conqueridor van enviar a una carta, portada per Jacme Alaric[10] informant de la propera croada. Al setembre de 1269, Jaume el Conqueridor va sortir de Barcelona amb la seva armada a Terra Santa, però dispersades les seves naus per les tempestes, va haver de renunciar a l'empresa.

El príncep Eduard d'Anglaterra, va començar la seva pròpia croada[11] amb un contingent bastant petit,[12] desembarcant a Acre el 9 de maig de 1271, i comprenent les possibilitats de l'aliança,[13] va enviar immediatament una ambaixada al governador mongol Abaqa,[14] qui com no es podia comprometre en l'ofensiva, va ordenar a les forces mongoles estacionades a Turquia a les ordres de Samagar a atacar Síria per tal de rellevar als croats.[15]

A mitjans d'octubre de 1271, les tropes mongoles van arribar a Síria i van atacar el territori al sud d'Alep, però Abaqa, ocupat en altres conflictes al Turquestan, només va poder enviar al general Samagar amb 10.000 genets mongols de l'exèrcit d'ocupació al Soldanat Seljúcida de Rûm, a més de tropes auxiliars seljúcides,[14] però els musulmans que recordaven les campanyes anteriors de Kitbuqa van fugir al Caire.[16] Els mongols van derrotar les tropes turcmanes que protegien Alep i fent fugir la guarnició mameluca de la ciutat, i van continuar l'avanç a Maarat an-Numan i Apamea.[14] El 12 de novembre, quan Baibars havia muntat una contraofensiva des d'Egipte, els mongols ja s'havien retirat més enllà de l'Eufrates, incapaç d'enfrontar-se a l'exèrcit mameluc.

Final de l'aliança

Sis noves ambaixades entre el 1276 i el 1291 no van tenir fruits.[3] i el 1297 Mahmud Ghazan abandona els seus projectes contra Egipte, i per a la conversió del khan a l'Islam, i finalment Abu Said Bahadur Khan[17] va signar el tractat comercial a Alep[18] amb els mamelucs el 1322.

Per a més informació sobre el treball del professor Frances Wood es troba en el llibre que l'autor va escriure al respecte :

Títol : Did Marco Polo go to China ?Ed : Westview Press, 1995Autor : James Wood

En aquests enllaç hi ha un estudi sobre el personatge .

